

adott ki Hekler Antal, a Pázmány Péter-Tudományegyetemen a művészet-történet tanára.

A díszmű az egyetem nagy vonásokban rajzolt, de mégis elég részletes történetének elbeszélése s általános szervezetének tárgyalása után egyenként ismerteti az egyetem fakultásait s az azok keretén belül főnálló intézeteket, szemináriumokat, laboratóriumokat, klinikákat stb.; az egyetemi ifjúság társadalmi szervezeteit és intézményeit; az egyetemi könyvtárt s emellett kiegészítésként Budapest egyéb nagy könyvtárait és levéltárait. Majd áttérve mintegy a Pázmány Péter-Tudományegyetem tudományos milióját alkotó budapesti egyéb kulturális intézmények vázolására, ismerteti az akadémiákat, a múzeumokat, a műegyetemet, a nevezetesebb főiskolákat és egyéb tudományos intézményeket, általában mindazt, ami Budapestet egy, az egész világon számottevő kultúrának nagy nemzeti központjává avatja.

Az idetartozó anyag teljes ismeretében nagy szeretettel és nemzeti büszkeséggel megírott könyvnek fejezeteit szebbnél-szebb fényképillusztációk kísérik, melyek nemcsak az egyetem épületeinek s egyes intézményeknek külső és belső képét, hanem a székesfőváros sok remek képzőművészeti emlékét s hasonló művészi alkotásokat, sok szép intériúrt s egyebeket ábrázolnak, s a szöveggel együtt szolgálják azt a nemesen propagandisztikus célt, mely az egyetemi jubileum alkalmából a székesfővárosban összpontosult magyar kultúrának egész képét kívánja a remélhetőleg baráti hangulatban felénk tekintő és reánk gondoló művelt világ elé tárni.

Ha a nálunk járt körülbelül száz idegen tudós mindegyike magával vivén ez emlékeztető díszművet, avval a meggyőződéssel távozott körünkből, hogy a legmagasabb színvonalú műveltségnek volt szemlélője székesfővárosunkban, akkor az előttünk levő díszmű és jeles szerzője elérték a célt, melyet maguk elé tűztek, s a Pázmányt ünneplő magyarság valódi pedagógiai eredményt könyvelhet el-szellemi diadalai közé, mert bizonyára *megtanította* az idegen nemzeteknek sok kiváló művelt fiát s általuk az idegen nemzeteket a magyar nemzetnek és kultúrájának tiszteletére.

A szöveg kitűnő francia fordítása Hekler Antalné tollát és pompás nyelvi tudását, a könyv díszes kiállítását a Kir. Magy. Egyetemi Nyomda nyomda-technikai művészetét dicséri.

Gyulai Agost.

Le travail par équipes à l'école. Genève, Bureau International d'Éducation. 1935, 229 lap. Ár 4 svájci frank. A Bureau kiadványainak 39. száma.

A buzgó genfi nevelésügyi hivatal immár nem éri be az oktatásügy szervezetre vonatkozó adatok gyűjtésével, feldolgozásával és közlésével, hanem feladatát kiterjesztve és mélyítve, felkarolja a homloktérben álló vitás pedagógiai problémákat is, amelyeket részletes monográfiák alakjában tár a szakközönség nyilvánossága elé. Nem kétséges, hogy ebbeli tudományos munkássága teljes elismeréssel fog találkozni, már csak azért is, mert amint Piaget, a Bureau igazgatója a 179. lapon megállapítja, ez a kutatómunka nem szándékozik az

olvasót befolyásolni, egyik vagy másik álláspont javára lekötöni, hanem az összehasonlító neveléstudomány módszerével csak eléje óhajtja tárni az újítások keletkezését, fejlődését és a kezdeményezők által elért eredményeket, majd pedig ezek alapján útbaigazítással kíván szolgálni az új módszerek és eljárások kipróbálására nézve.

A csoportokban való szabad munka módszerének ósét, csíráját a Sturm és Trotzendorf iskoláiban gyakorolt tanfőlegérendszerben (*Helpersystem*), majd a múlt század elején a Bell—Lancaster-rendszerben találjuk meg; mai alakjában és elnevezésében (csoport = *équipe*) 1900 körül jelentkezik, de nagyobb lendületet Decroly, Cousinet, Freinet, Petersen kezdeményezésére és az amerikai *Project Method* révén csak 1922-ben vett. Ma már néhány államban (például Lengyelország, Dánország) a hivatalos tantervek is elrendelik a csoportokban való tanítást. A mai állapot érdekében szükséges adatok beszerzése végett a Bureauhoz 27 országból (Magyarországból is, lásd az 53., 61., 139. l.) 187 válasz érkezett arra a minden részletre kiterjedő kérdőívre, amely egymagában hat (!) lapot foglal el és az alcsoportokat nem tekintve, a következő négy főrésze oszlik: 1. a csoportmunka leírása, 2. a munka felosztása tantárgyak szerint, 3. hogyan jutott ön a csoportmunka gyakorlathoz?, 4. a csoportmunka eredményei.

Könyünknek főrészében (17—178. l.) *A. Jakid*, a Bureau kutatóosztályának tagja, a kérdések sorrendjében szinte megdöbbentő alaposággal dolgozza fel a beérkezett anyagot. Megállapításaiból röviden főleg azokat említjük, amelyek kritikai vonatkozásuknál fogva figyelemreméltók. Ilyenek: a csoportvezetők visszaélései (43. l.), a csoportok létszáma (45, leggyakoribbak a 3—4 tanulóból állók), az életkor (átlag 10—15 év, de akad 3 éves is), a csoportok alakulatai (tantárgyak szerint, csak csoportmunka, vegyes egyéni és csoportmunka), példák az egyes csoportok munkájára, a csoportból való kizárás (57. l. f.): okok és hatások,* a nehezen kezelhető gyermekek (123. l. f.), a csoporttanítás és a hivatalos tantervek (151 válasz szerint az ismeretek megfelelnek a hivatalos tantervek követelményeinek, sőt valamennyi hangoztatja, hogy ezen felül is életrevaló ismereteket sajátítanak el, kifejlesztik a kezdeményezést, függetlenséget, ésszerű gondolkodást), kedvező hatások az erkölcsi és testi nevelésre (fegyelem, felelősségérzet, közösségi szellem, versengés). Külön fejezet (165. l. f.) foglalkozik a tanerők viszonyával, feladatával, állásfoglalásával; 175 válasz a tanárra nézve nem tartja előnyösnek, erre nézve jellemző a következő német vélemény: „A csoporttanítás a munkálatoknak nagy sokféleségét hárítja a tanítóra, mert ismernie kell minden csoportnak sajátos tevékenységét, előkészített munkáját, az elért eredményeket, végül minden csoportnak közvetlenül meg kell magyaráznia az egyes feladatokat.“

A bíráló és bírálat szempontjából első tekintetre felette kedvezőnek látszik az a megállapítás, hogy a csoporttanítás valamennyi válasz szerint a

* Az a gyermek, akit a tanító eltávolít abból a csoportból, amelyhez csatlakozott, ezt a kihelyezést szigorú büntetésnek és vele szemben tanúsított bizalmatlanságnak tekinti. (Magyarország.)

munkát még a rest és passzív tanulók számára is *érdekesebbé* teszi: „A gyermekek, írja a magyar levelező, mindvégig pillanatnyi pihenés nélkül dolgoznak, ez a munkabév természetes és nem származik érdeklődésüknek külső ösztönzéséből; akadnak csoportok, amelyek azt kívánják, hogy tovább dolgozhassanak és befejezhessék munkájukat.“ Ezt készséggel elismerjük ugyan, de nem tekintetjük nyomós *pedagógiai* érveknek, mert az csak *természetes*, hogy apraja-nagyja, egyén és közösség legszívesebben azzal foglalkozik, ami *neki tetszik*. E tekintetben elfogadjuk a szerzőnek abbéli megállapítását, hogy a gyakorlati emberek válaszaí gyakran megerősítették a pszichológia és szociológia eredményeit. Az a körülmény pedig, hogy valamennyi (187) válasz a csoportmunka mellett foglal állást, csak azt bizonyítja, hogy a válaszok egy táborból származnak és a már eleve elvileg az ellenkező véleményre hajló s bizonyára jóval hatalmasabb tábor érvei nem juthattak kifejezésre. Egyébiránt a könyvünkben foglalt s részben fent idézett súrlódási felületek, nehézségek, komplikációk egymagukban is bizonyítják, hogy a tanításnak ez az új módszere szervezeti, tanulmányi és technikai okokból nyilvános iskolákban nem honosítható meg, magániskolákban is csak csekély létszám és valóban lelkes tanerők mellett. Vajjon, kérdezzük, hogyan fog boldogulni a tanító, tanár tanulmányi (tanítási és tanulási) és fegyelmi tekintetben, ha 10 hatos csoportra bontott hatvanas létszámú osztállyal van dolga? Hát még akkor, ha a csoportok alakítása, összetétele tantárgyként óráról-órára változik!

A kötetet három értékes tanulmány fejezi be. *Piaget* „Pszichológiai megjegyzések a csoportmunkáról“ címen lélektani szempontból méltatja az ankétnek főbb eredményeit. Szerinte a nevelő-oktatás folyamán eddig csak két erő együttműködését méltatták: a felnőttek szociológiai szerepét és a gyermek pszichológiai adottságát, de nem vették figyelembe a tanulók között fennálló társadalmi tényezőt (csak a tanító és a tanuló között levőt). *Petersen* a csoportmunkát az ő saját jénai tervének szempontjából méltatja, felsorolja a velejáró tíz előnyt és a csoporttanítással kapcsolatos hat előnyt. (Ugyanő a *Die Erziehung* 1934. októberi számában irodalommal bővített tanulmányt tett közzé *Der Jena-Plan, eine Ausgangsform für die neue deutsche Schule* címmel.) Utolsóinak következik *Cousinet*-nek 14 év tapasztalatán alapuló cikke. Ő volt megalapítója annak a módszernek, amely megengedi, hogy a 3—12 éves gyermekek szabadon csoportosulhassanak és maguk választhassák meg munkájukat. (V. ö. Kenyeres E. ismertetését a Magyar Paedagogia 1930-i évfolyamában és „A csoportokban való szabad munka módszere“ A Jövő Útjain. V. 31.) Négyféle munkát különböztet meg: tudományost, történelmit, földrajzit és alkotót. Az eszmék vajúdását bizonyítja az is, hogy az életkort tekintve maguk az úttörők sem egyeznek meg: *Piaget* a 10—15., *Cousinet* a 8—12. életévet tartja legalkalmasabbnak, *Petersen* az 1—10. iskolaévet, vagyis 6—16. életévet. Ugyanílyen eltérés mutatkozik az egyes csoportok megengedhető létszámát illetőleg. kf.